

УДК 347.5

О.О. ДОЦЕНКО, Хмельницький інститут соціальних технологій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ГЛЯДАЧІВ ЯК СТОРОНИ В ДОГОВОРАХ У СФЕРІ ШОУ-БІЗНЕСУ

Ключові слова: право на захист, шоу-бізнес, глядач

Захист цивільних прав є однією з найважливіших категорій цивільного права. Розробники Цивільного Кодексу України присвятили цій проблематиці окрему главу, що містить 8 статей. Кожна особа має право на захист свого цивільного права в разі його порушення, невизнання або оспорювання. Також кожен має право на захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства.

Формування правових засобів впливу на учасників відносин у сфері шоу-бізнесу, як найбільш динамічного напрямку у сфері культури, є, на наш погляд, пріоритетним завданням. Охоронюваний законом інтерес є окремою юридичною категорією, яка на рівні з суб'єктивним правом підлягає охороні і захисту.

В сучасній науці питанням вивчення шоу-бізнесу, а також його правовому регулюванню присвячено праці таких науковців, як І.А. Силонов, А. Берtrand, М. Флетчер Рейнолдз, Є.І. Жданова, Эльдар Голдберг, А.П. Калениченко, А.В. Хачатурьян, М.М. Поплавський, С.В. Иванов, Н.В. Кротова. Проте, вказані науковці розглядали шоу-бізнес у його загальних правових аспектах. Доцільним є визначення підстав та способів захисту його учасників, зокрема, такої категорії, як глядач. Тому метою статті є визначення цивільно-правових способів захисту охоронюваних законом інтересів глядачів як сторони договору у сфері шоу-бізнесу, розкриття їх змісту і специфіки порівняно із способами захисту суб'єктивних цивільних прав. Її новизна по-

лягає в виокремленні спеціальних способів захисту прав глядачів та способів усунення порушень, які виникають між сторонами договору у сфері шоу-бізнесу задля забезпечення їх прав та законних інтересів, а також захисту прав глядачів як споживачів.

Зміст захисту суб'єктивних прав, як прийнято вважати в літературі, полягає в усуненні перешкод на шляху здійснення суб'єктами своїх прав [1, с.49]. На нашу думку, традиційне визначення поняття захисту прав у досліджуваній сфері можна дещо модифікувати, поклавши в його основу категорії діяльності у сфері шоу-бізнесу, що дозволить повніше відобразити специфічні риси, притаманні саме цьому правовому явищу.

Цивілізований обіг передбачає не лише визнання за суб'єктами деяких прав, а забезпечення їхньої належної правової охорони, тому проблема захисту цивільних прав набуває значної актуальності. У цивільних правовідносинах у сфері шоу-бізнесу неможливо передбачити всі дії, які можуть бути спрямовані на захист прав. Разом із тим, захисні дії пов'язані з несприятливими наслідками для однієї зі сторін конфлікту.

Захист прав може бути визначений як юридична діяльність, спрямована на усунення перешкод на шляху здійснення суб'єктами своїх прав та припинення правопорушення, відновлення положення, що існувало до правопорушення. Способи захисту прав – це передбачені законом дії, що безпосередньо спрямовані на захист прав [2, с.72]. Вони є завершальними актами захисту у вигляді матеріально-правових дій або юрисдикційних дій, спрямованих на усунення перешкод на шляху здійснення суб'єктами шоу-бізнесу своїх прав (інтересів) або на припинення правопорушення, відновлення положення, що існувало до правопорушення. Саме застосування конкретного способу захисту порушеного або оспорюваного права (інтересу) є метою і результатом діяльності із захисту прав.

Цивільно-правовий захист прав у сфері шоу-бізнесу передбачає застосування як загальних способів захисту, передбачених нор-

мою ч.2 ст.16 Цивільного кодексу України [3], так і спеціальних способів захисту. Згідно ст.16 Цивільного кодексу України перелік таких способів захисту не є вичерпним і може передбачатися окремо в договорах.

Розрізняють юрисдикційну та неюрисдикційну форми захисту прав [4, с.298]. Юрисдикційна форма захисту, в свою чергу, поділяється на судову форму захисту прав, де особи здійснюють своє право на позов, а також адміністративну форму захисту прав, що реалізується за допомогою прийняття органами державної влади в межах їх компетенції рішень про застосування певних засобів захисту цивільних прав.

Говорячи про відповідальність сторін договору у сфері шоу-бізнесу, особливо договорів надання концертних послуг, слід відзначити, що збитки часто заподіюється такій стороні договору, як глядач. Це пояснюється тим, що глядачі, купивши квитки на відповідний концерт, практично вже ніяк не мають можливості вплинути на якісне виконання концертних послуг і взагалі – виконання договору. Артист-виконавець або колектив виконавців завчасно отримують гонорар, який, як правило, є частиною коштів, виручених організатором від продажу квитків глядачам. Відповідно в разі відміни заходу, в першу чергу, страждає майнова сфера глядачів. Захист суб'єктивних прав і законних інтересів – це діяльність державних органів і громадських організацій щодо примусового здійснення прав у конкретних правовідносинах.

Трапляються випадки, коли глядачеві доводиться повертати гроші за квиток через зрваний з різних причин захід. Труднощі з повернення коштів глядачам виникають через те, що організатори заходу вже встигають перерахувати частину отриманих від продажу квитків коштів, як гонорар виконавцям або посередникам на відповідні банківські рахунки. Причина полягає у вимозі безпосередніми виконавцями досліджуваних послуг повної передоплати за намічений захід. Вважаємо, що в законодавстві, повинна міститися норма, яка вказує на те, що остаточний розрахунок з

виконавцем проводиться після належного виконання ним своїх обов'язків за договором. Це дозволить захистити право глядача на повернення витраченого на квиток у разі скасування концертного заходу. Приклади можна навести з судової практики. Так, Печерським районним судом м. Києва розглянуто справу № 2-2381/10, відповідно якої в березні 2010 р. глядач звернувся до суду з позовом до Національного палацу мистецтв «Україна» про стягнення коштів, мотивуючи тим, що в листопаді 2009 р. в касі відповідача глядач придбав 2 квитки на концерт «Планета зірок світового балету», який мав відбутися 01.12.2009 р. Згодом даний концерт було перенесено на 30.01.2010 р., який також не відбувся. На звернення позивача щодо повернення коштів за квитки в розмірі 1100 грн. Національний палац мистецтв «Україна» відмовив, мотивуючи тим, що слід звернутися до організатора концерту ПП «Робінзон Сервіс». Національний палац мистецтв «Україна» в судовому засіданні позов не визнав, мотивуючи тим, що Національний палац мистецтв «Україна» надавав лише приміщення для проведення концерту, а його організатором було ПП «Робінзон Сервіс», яке й повинно відшкодувати позивачу вартість квитків на концерт, який двічі не відбувся. Позов у вказаній справі задоволено, проте Відповідачем визнано ПП «Робінзон Сервіс». Відповідно до умов договору про надання послуг, укладеного між відповідачами, замовником та організатором даного концерту було ПП «Робінзон Сервіс». Зокрема, договором передбачено відповідальність ПП «Робінзон Сервіс» за заміну виконавців, заміну, відміну, перенесення концерту, затримання початку концерту перед учасниками (глядачами) заходу [5]. Таким чином, глядач позбавлений права повернути в позасудовому порядку кошти за захід, що не відбувся та змушений шляхом судового захисту та пошуку належного відповідача повертати власні кошти.

Захист глядачів здійснюється також і відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» [6]. В преамбулі цього закону

встановлюється, що він регулює «відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлює права споживачів, а також визначає механізм їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів» [6].

Тут же надані й основні поняття, використовувані в Законі. Наприклад, споживач, під яким розуміється «фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника». Виконавцем є суб'єкт господарювання, який виконує роботи або надає послуги.

Заслуговує уваги ст.15, що присвячена інформації про послуги та товари. У п.1 ст.15 вказується, що споживач має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість її свідомого і компетентного вибору. Інформація повинна бути надана споживачеві до придбання ним товару чи замовлення роботи (послуги).

Відповідно п.12 ст.15 Закону України «Про захист прав споживачів» інформація про послуги, пов'язані з концертною, гастрольно-концертною, конкурсною, фестивальною діяльністю, повинна містити дані про використання чи невикористання виконавцями музичних творів фонограм власного вокального, інструментального, вокально-інструментального виконання музичного твору з музичним супроводом або без нього чи фонограм музичного супроводу до власного вокального, інструментального, вокально-інструментального виконання музичного твору.

Стаття 23 передбачає відповідальність за відсутність необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію – у розмірі тридцяти відсотків вартості одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян,

а у разі, коли відповідно до закону суб'єкт господарської діяльності не веде обов'язковий облік доходів і витрат, – у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Саме право глядача на отримання інформації про використання фонограм нерідко порушується. В даний час при наявності фінансових коштів і сучасної апаратури в умовах студії можна виготовити якісну фонограму з виконавцями, які не володіють ні виконавською майстерністю, ні вокальними даними [7, с.287].

Незважаючи на існування в Законі «Про захист прав споживачів» вимоги про інформацію щодо використання фонограми, вимога не виконується, виконавець не доводить до відома глядачів інформацію про використання фонограми, і відповідно, порушуються права громадян-споживачів. Сьогодні теоретично можна скористатися даною нормою тільки в наступному вигляді: споживач, який слухає концерт і усвідомлює, що даний концерт проводиться під фонограму, а про це не було вказано на афіші, як цього вимагає Закон, має право звернутися до суду з позовною заявою про відшкодування збитків і компенсації моральної шкоди. Однак наразі немає реальних механізмів залучення виконавців до відповідальності за дане порушення в силу відсутності та не розробленості способів доказування виконання артиста під фонограму. Відповідно фактично відсутня й судова практика.

Також, згідно ст.14 Закону України «Про захист прав споживачів» споживач має право на те, щоб продукція та послуги за звичайних умов були безпечними для його життя, здоров'я, навколишнього природного середовища, а також не завдавала шкоди його майну.

Вимоги, які повинні забезпечувати безпеку послуги для життя і здоров'я споживача, навколишнього середовища, а також запобігання заподіяння шкоди майну споживача, є обов'язковими і встановлюються законом або у встановленому ним порядку. З метою захисту цього права глядачів, законодавчо необхідно закріпити обов'язок організаторів заходу забезпечувати необхідний рівень такої

безпеки (відповідна охорона, якщо це необхідно, особливо при масових заходах, необхідні протипожежні заходи.) Таким чином, необхідно відзначити питання про якість послуг, вимогу про що закріплено ст.4 Закону «Про захист прав споживачів».

Виконавець зобов'язаний надати послугу, якість якої відповідає договору. При відсутності в договорі умов про якість послуги виконавець зобов'язаний надати послугу, придатну для цілей, для яких послуга такого роду зазвичай використовується. Якщо виконавець при укладенні договору був повідомлений споживачем про конкретну мету надання послуги, виконавець зобов'язаний надати послугу відповідно до цієї мети [8, с.86].

При відсутності в договорі умов про якість послуги виконавець зобов'язаний надати послугу, придатну для цілей, для яких послуга такого роду зазвичай використовується. Якщо виконавець при укладенні договору був повідомлений споживачем до відома про конкретних цілях надання

Відповідно до ст.26 Закону України «Про захист прав споживачів» за порушення прав споживачів спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальні органи в областях, містах Києві та Севастополі, а на території Автономної Республіки Крим має право накладати на винних осіб у випадках, передбачених законодавством, адміністративні стягнення.

Таким чином, підсумовуючи, зазначимо, що цивільно-правовий захист прав у сфері шоу-бізнесу передбачає застосування як загальних способів захисту, передбачених нормою ч.2 ст.16 Цивільного кодексу України, так і спеціальних способів захисту, перелік яких не є вичерпним і може передбачатися окремо в договорах. Способи захисту цивільних прав і охоронюваних законом інтересів у сфері шоу-бізнесу можна визначити як засоби здійснення цих прав та інтересів суб'єктів правовідносин у шоу-бізнесі, що виникають з договірних відносин вказаної сфери.

Основними порушеннями, що відбуваються по відношенню до глядачів, як сторони договору у сфері шоу-бізнесу є: приховування необхідної, достовірної інформації про продукцію, а саме про спосіб виконання артистами, отримання послуг, що не відповідають умовам безпечності для життя, здоров'я глядача. Для забезпечення належного захисту прав глядачів необхідно законодавчо закріпити право замовника послуги на остаточний розрахунок з виконавцем після належного виконання ним своїх обов'язків за договором, що дозволить захистити право глядача на повернення витраченого на квиток у разі скасування концертного заходу. Також, вважаємо за необхідне закріплення обов'язку організатора надавати повну інформацію про якість послуги до придбання глядачем квитка.

На нашу думку, потребує на подальший аналіз зарубіжний та національний досвід захисту прав сторін договорів у сфері шоу-бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грибанов В. П. Принципы осуществления и защиты гражданских прав / В. П. Грибанов // Вестник Московск. ун-та. Серия Право. – 1996. – № 3. – С. 49.
2. Чечот Д. М. Субъективное гражданское право и формы его защиты / Д. М. Чечот. – Л : Изд-во ЛГУ, 1968. – 72 с.
3. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р., № 435-IV // Голос України. – 12.03.2003. – № 45–46.
4. Право інтелектуальної власності: академічний курс: підруч. [для студ. вищих навч. закл.] / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін. ; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.
5. Рішення Печерського районного суду м. Києва : від 28.05.2010 р., у справі № 2-2381/10 / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/9615217>.

6. Закон України «Про захист прав споживачів» : від 12.05.1991 р., № 1023-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.

7. Пригожин И. И. Политика – вершина шоу-бизнеса / И. И. Пригожин. – М. : Алкт-

гамма, 2009. – 487 с.

8. Севостьянов М. В. Гражданско-правовой договор возмездного оказания концертных услуг: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.03 / Севостьянов Максим Владимирович. – Волгоград, 2007.

Доценко О. О. Окремі аспекти захисту прав глядачів як сторони в договорах у сфері шоу-бізнесу / О. О. Доценко // Форум права. – 2012. – № 2. – С. 242–246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12doochb.pdf>

Розглянуто питання захисту прав глядачів у сфері шоу-бізнесу. Здійснено аналіз основних правопорушень, що відбуваються у вказаній сфері, виділяються основні способи захисту прав глядачів у випадку порушення їхніх прав. Вказано на необхідність додаткового вивчення проблемних моментів та вдосконалення законодавства щодо захисту прав глядачів.

Доценко О.О. Отдельные аспекты защиты прав зрителей как стороны в договорах в сфере шоу-бизнеса

Рассмотрен вопрос защиты прав зрителей в сфере шоу-бизнеса. Выполнен анализ основных правонарушений, происходящих в указанной сфере, выделяются основные способы защиты прав зрителей в случае нарушения их прав. Указано на необходимость дополнительного изучения проблемных моментов и совершенствования законодательства по защите прав зрителей.

Dotsenko O.O. Some aspects of protection of spectators as parties to the treaties in the field of show business

The protection of human spectators in show business are discusses. The analysis of the major offenses that occur in this area is made, highlighted key ways to protect rights of audience in case of violation of their rights. Indicated the need for additional study of bottlenecks and improve legislation to protect spectators.